

MADAI SÁNDOR

Gondolatok az Európai Közösségek pénzügyi érdekeinek megsértéséről

Évszázadokon keresztül az állami szuverenitás markáns megtestesítője, kikezdetlennek tűnő bástyája a büntetőhatalmi igény, illetve az érvényesítéséhez fűződő kizárólagos állami jogosultság volt.¹ Ez az eddig megingathatatlannak tűnő tény azonban megdőlni látszik, hiszen egy a tagállamok akaratából létrehozott entitás egyre nagyobb mozgásteret követel magának a jogalkotás minden területén. Ez alól nem jelent, nem jelenthet kivételt a büntetőjog területe sem², bár jól érzékelhető, hogy a szuverenitás e szegmenséről csak rendkívül nehezen, hosszú és kitaró presszió után tudnak, akarnak lemondani a tagállamok.³ Úgy tűnik azonban, hogy folyamatosan olyan próbatételek érik az Európai Uniót, amelyek megkövetelik, hogy a korábbi elszigetelt kísérletek helyett egységesen, a közösség erejét felmutatva törekedjenek az azoknak való megfelelésre.⁴ A korábbi tagállami keretek között, esetleg nemzetközi egyezményekkel alkalmazott megoldások már nem feltétlenül vezetnek a kívánt eredményre, és nem hoznak megoldást az új problémákra.⁵ A világban bekövetkezett változások felvetették az együttműködés új formáinak kidolgozását, illetve a régi megoldások újragondolásának szükségességét, olyanként, amelyek a büntetőjogi integráció irányába mutatnak. Felvetődhet, hogy miben különbözik az integratív jellegű együttműködés a korábbi, illetve részben jelenlegi kooperatív jellegű együttműködéstől. Nyilvánvaló, hogy mindkettő célja a nemzet-

1 Szabadfalvi József: Nemzetállam. Nemzetállam és szuverenitás. In: Takács Péter (szerk.): Államelmélet. Bf-bor Kiadó, Miskolc, 1997, 125–140. o.

2 Ingo E. Fromm: Die Frage der Zulässigkeit der Einführung strafrechtlicher Verordnungen des Rates der EG zum Schutz der Finanzinteressen der Europäischen Gemeinschaft. *Eucrim*, 3–4/2006., S. 104–108.; John A. E. Vervaele: The European Community and Harmonization of the Criminal Law Enforcement of Community Policy. *Eucrim*, 3–4/2006., S. 87–93.; Lothar Kuhl – Bernd-Roland Killmann: The Community Competence for a Directive on Criminal Law Protection of the Financial Interests. *Eucrim*, 3–4/2006., pp. 100–103.

3 Valki László: Az Európai Unióhoz csatlakozó államok szuverenitása. *Európai Tükör*, 1997/3., 85–91. o.; Jakab András: A szuverenitás fogalmához kapcsolódó kompromisszumos stratégiák, különös tekintettel az európai integrációra. *Európai Jog*, 2006/2., 3–14. o.; Valki László: Az Európai Unióhoz csatlakozó Magyarország szuverenitása. *Magyar Tudomány*, 1999/8., 1000–1007. o.

4 A büntetőjogi együttműködés lehetőségeinek áttekintéséhez lásd Farkas Ákos: Büntetőjogi együttműködés az Európai Unióban. Osiris Kiadó, Budapest, 2001.

5 A problémakör átfogó bemutatásához lásd Karsai Krisztina: Az európai büntetőjogi integráció alapkérdései. KJK-Kerszöv, Budapest, 2004.

közivé váló bűnözés elleni fellépés, de remélhető, hogy a büntetőjogi integráció olyan, minőségében más együttműködési formát jelent, amely alkalmasabb lehet – az Európai Unióban kialakított, a közösségi jog végrehajtásának ellenőrzésére, illetve kikényszerítésére hivatott eljárások útján is – a bűnüldözés hatékonyságának növelésére.⁶ E feladatok azonban már olyan reakciókat követelnek meg, amelyek szétfeszítik a válaszok korábban bevett, hagyományos keretek közé illő formuláit. A tendencia alapvetően kétirányú: az egyik az unió érdekeit érintő veszélyekben rejlik⁷, a másik pedig az egyes tagállamokat érintő kérdésekre vonatkozik. Utóbbiak a szó legszorosabb értelmében az unió figyelmén kívül maradnak, hiszen közvetlen módon nem érintik, tagállami szinten azonban súlyos problémákat okoznak, és a közös fellépés nélkül ezek megoldása nehézkessé vagy éppen lehetetlenné válna.⁸ Tévedés lenne azt hinni azonban, hogy nagyobb ívű együttműködések kizárólag az unió keretein belül valósulhatnak meg – erre példa lehet az Európa Tanács égisze alatt folytatott kooperáció –, az viszont szembeűnő, hogy az unióon belüli jogalkotás minőségében és intenzitásában egyaránt az együttműködés új fejezetét jelenti.⁹

E változás számos területet érint, de a vázolt szuverenitáskonfliktus miatt erőteljesen – talán a többinél is erőteljesebben – érzékelhető a büntetőjog területén.¹⁰ Bizonyos jogsértések hagyományos megközelítésének már nincs elegendő visszatartó ereje, így a klasszikus jogi eszközök – például közigazgatási jellegű szankciók – alkalmazási köre is változik, és ezek helyét sok esetben átveszik a büntetőjogi jogkövetkezmények. Megfigyelhető azonban egyfajta új csendes recepció. Ezen azt értjük, hogy a korábban egyértelműen büntetőjoghoz sorolt eszközök bizonyos elemei áthaják a más jogághoz tartozó szankciókat, és így büntetőjogi jegyeket mutatnak fel. Ebben az esetben nem arról van szó tehát, hogy a büntetőjog által próbálnak megoldani konfliktusokat, hanem arról, hogy a problémarendezés színtereként megőrződik a büntetőjogon kívüli szankciók terrénuma, ám azokat büntetőjogi elemekkel szövük át a minél hatékonyabb érvényesíthetőség érdekében. E folyamat egyértelműen magával kell hogy hozza a büntetőjog hagyományos értelemben vett fogalmának változását, és új szemlélet fogja jellemezni, ami egyúttal azt is jelenti, hogy a fogalom szükségszerűen bővílni fog, vagy talán már

⁶ Farkas Ákos: Az Európai Unió törekvései a büntetőjogi együttműködés (át)alakítására. In: Léway Miklós (szerk.): Az Európai Unióhoz való csatlakozás kihívásai a bűnözés és más devianciák elleni fellépés területén. Bitor Kiadó, Miskolc, 2004, 9–26. o. [Bűnügyi Tudományi Közlemények 7.]

⁷ Ilyen például a költségvetési forrásokért folyó család versengés.

⁸ Ilyen lehet például a határokon átteló embercsempészés.

⁹ Bernd Hecker: *Europäisches Strafrecht*. Springer, Berlin-Heidelberg, 2007, S. 84–89.

¹⁰ Szalayné Sándor Erzsébet: A büntetőjogi hatalom megítélése az Európai Bíróság gyakorlatában: az unió, a közösségi és a tagállami hatáskörök versengése. *Belügyi Szemle*, 2004/5., 27–35.

bővült is. E folyamat mind politikai, mind tudományos téren viták keresztjüébe kerül(i)t, úgy tűnik azonban, hogy az európai büntetőjog fejlődésének útjára lépünk. Bár a fogalmat gyakran még csak ízelgetjük, valószínűnek tűnik, hogy előbb-utóbb meg kell barátkoznunk vele, s elmondhatjuk, hogy új büntetőjog születik.¹¹

A tág értelemben felfogott büntetőjog europaizálódási folyamatára eklatáns példa lehet – egyebek mellett – a versenyjog közösségi szintű szabályozásának szemlélete is. E jogi eszkörendszeret áttekintve láthatjuk, hogy a jogalkotó az eljáró szervek számára – eredményességük zálogaként – olyan fegyvertárat adott, amely majdhogynem vetekszik a tagállami büntetőeljárás normákban, a büntetőeljárásban engedélyezett eszköztárral.¹² E vonatkozásban természetesen sok kérdés merülhet fel, akár a büntetőeljárás-jogban egyébként meglévő garanciarendszer tekintetében, akár egyéb aspektusból vizsgálva a kérdést, de tény, hogy e körülmény igen szemléletesen jellemzi a tendenciákat.¹³ Nem is kell külföldre mennünk a két jogterület közeledésének példájáért, hiszen a magyar jogalkotó is számos jogosítványt ad a versenyhatóságnak¹⁴, és a büntető törvénykönyv is jól tükrözi, hogy a két jogterület szorosabb szövetségre lépett annál, mint ahogyan gondolnák.¹⁵ Egy sajátos és kétségtől megfontolandó álláspont lehet e körben az is, hogy a büntetőjogi szabályozás tagállamok közötti különbözőségének lehet olyan következménye, amely egyértelműen a versenyjogot érinti, ez pedig annak versenyi torzító hatása.¹⁶ E folyamat a büntetőjog határainak újragondolására készíti a hagyományos dogmatikához szokott büntetőjogászokat. Talán nem tűnik a valóságtól elrugaskodottnak az a kijelentés, hogy a korábban az egyes tagállamok által, saját szemléletük alapján – vagy éppen a jogalkotó által rájuk kényszerítetten – kidolgozott fogalmak új értelmet követelnek maguknak.

Az iménti elvi jellegű megfontolásokon túl van a közösség keretein belül formálódó büntetőjogi vonatkozású törekvéseknek egy olyan szegmensük, amely folyamatosan és nagy jelentőséggel vetődik fel a mindennapokban is, ez pedig a közösség pénzügyi érdekeit érintő, a közösség megkárosítására irányuló magatartások elleni fellépés szükségessége.

11 Az európai büntetőjog fogalmán – legszűkebb értelemben – az Európai Unió büntetőjogi normái értendők. Farkas Ákos: Európai büntetőjog Amszterdam és Nizza után. Európai Jog, 2001/2., 12. o.

12 Lásd például A Tanács 2002. december 16-i 1/2003/EK rendelete a Szerződés 81. és 82. cikkében meghatározott versenyszabályok végrehajtásáról. OJ L 001 2003. 01. 04.

13 André Klip: European Criminal Law. Intersentia, Antwerpen, 2009, pp. 151–287.

14 Gazdasági Versenyhivatal.

15 Lásd például a 296/B §t: Versenyt korlátozó megállapodás közbeszerzési és koncessziós eljárásban.

16 Ligeti Katalin: Az Európai Közösség büntetőjoga. Állam- és Jogtudomány, 1998/3–4., 351–362. o.; Hans-Jörg Albrecht: A büntetőjog europaizálása és a belső biztonság Európában. Belügyi Szemle, 2000/3., 17–41. o.

A közösség pénzügyi érdekeinek védelme

A megoldás jogi lehetőségei

Előjáróban fel kell hívnunk a figyelmet arra, hogy a pénzügyi érdekek védelmét nem csupán a kiadási oldal – tehát különböző támogatások – megdézsmálásának megakadályozása jelenti, hanem a bevételi oldalon elkövetett visszaélések is legalább ugyanolyan veszélyt jelentenek a közös büdzsére, bár úgy véljük, hogy nagyobb jelentősége az előbbinek van. Közismert tény, hogy az EU költségvetéséből minden évben jelentős összegeket fordítanak különféle kezdeményezések finanszírozására. Az arra hajlamosakat már maga az összeg nagyságrendje gondolkodóba ejti, hogy e hatalmas keretből hogyan tudnának valós teljesítmény nélkül – tehát alaptalanul – minél nagyobb forrásra szert tenni. Nyilvánvaló, hogy a költségvetési egyensúly megőrzéséhez, illetve az egyensúly megcélzásához az uniónak minden rendelkezésre álló eszközzel meg kell akadályoznia, hogy kellő alap hiányában bármilyen kifizetés megtörténhessen, illetőleg a jogosulatlan, vagy nem teljesített vállalások ellentételezéseként megvalósuló kifizetést a lehető leghatékonyabban és leggyorsabban visszaszerezze. Az EU-ban – miként tagállami szinten is – számos jogi lehetőség van erre s szolgálhatja a döntéshozók akaratát. E cél érdekében számos büntetőjogon kívüli eszköz is bevethető, a kifizetést megelőző ellenőrzésektől¹⁷ egészen a tagállamok ellenőrzési kötelezettségének megteremtéséig, illetve növeléséig. Nyilvánvaló, hogy a jogi paletta sokszínűsége okán a büntetőjogon kívüli eszközök is több megoldást tesznek lehetővé annak érdekében, hogy a közösségi források szabályszerű¹⁸ felhasználását szavatoljuk.¹⁹ Abban az esetben, amikor már olyan súlyú a jogsértés, hogy azt másként nem látjuk elegetőnek szankcionálni, akkor az unió kénytelen – végső érvként – a büntetőjoghoz fordulni.²⁰

17 Ilyen például a bizottság egyik főigazgatósága, a Belső Ellenőrzési Szolgálat. Az ellenőrzés kérdéséhez lásd Erdős Éva: Az Európai Unió költségvetése. In: Farkas Ákos (szerk.): Az Európai Csalás Elleni Hivatal (OLAF) az Európai Unió büntügyi együttműködési rendszerében. KJK-Kerszöv, Budapest, 2005, 63–101. o.

18 Persze nem csak e területen van még tennivaló, hiszen ugyanennyire veszélyeztetik a szabályszerű működést, érteve ezen a korrupció fogalmával illelhető magatartásokat.

19 Bolyky Orsolya: Az Európai Unió pénzügyi érdekeit sértő bűncselekmények elleni jogintézmények és jogi eszközök. *Ügyészek Lapja*, 2003/6., 57–62. o.; Halász Zsolt: Az Európai Unió pénzügyi érdekei védelmének jogi eszközei – a közösségi intézmények és a magyar szabályozás összefüggései. *Magyar Közigazgatás*, 2006/10., 620–634. o.

20 E folyamatban tevékenyen részt vett az Európai Bíróság is. Lásd például a görög kukoricacsalás-ügyet. Karsai Krisztina: Az Európai Bíróság büntetőjogi ítélkezése. *JatePress*, Szeged, 2007, 53. o.

A büntetőjogi szemléletű előzmények

A csalás, a megtévesztő magatartással történő haszonszerzés nem a legújabb kor találmánya. Ugyanezen állítást helytállónak véljük az EU pénzügyi érdekeit támadó magatartások esetén is. E cselekmények nem ma, nem is tegnap kezdődtek el, részben már jogtörténeti kérdésnek tekinthetők, de feltétlenül meg kell említenünk ezeket, hiszen e nélkül a napjainkban lejátszódó események sem érthetők.

Az 1970-es években a közösségek pénzügyeit illetően jelentős, napjainkra is kiható változások következtek be. Ezek közül két fontos tényező feltétlenül említendő: a költségvetés struktúrájának átalakítása és a közös agrárpolitika kialakulása. A két tényező együttes hatására olyan új pénzügyi források nyíltak meg a támogatást igénylők számára, amelyek jelentős visszaélésekre teremtettek lehetőséget. Ebben az időszakban a közösségek kísérletet tettek arra, hogy egységesítsék pénzügyi érdekei büntetőjogi védelmét, a tagállamok azonban sikeresen ellenálltak e törekvésnek.

Az ilyen irányú együttműködés konkrét előzményei az 1970-es évekhez, a nemzetközi terrorizmus, radikalizmus, extrémizmus és erőszak terjedése elleni csoport (Terrorisme, Radicalisme, Extrémisme, Violence Internationale; TREVI) létrejöttéhez köthetők. Az 1975 decemberében megtartott római Európai Tanács határozata szerint „a tagállamok belügyminisztereinek találkozniuk kell a hatáskörükbe tartozó ügyek, különösen a törvényesség és a közrend megvitatása céljából”²¹. Bár a TREVI csoport informális jellegű együttműködési forma volt, feltétlenül a közösségi erőfeszítések előzményeként értékelhető, annál is inkább, mert az EU létrejöttével szerepét a harmadik pillérben megvalósuló együttműködés vette át.

A formális, jogi háttérrel bíró kooperáció az 1980-as években kezdődött meg, és elsődlegesen különféle konvenciók formájában találkozhatunk vele. Ilyenek például a ne bis in idem, a kétszeres elbírálás tilalmáról (Brüsszel, 1987. május 15.), a kiadatási kérelmek elintézésének egyszerűsítéséről és modernizálásáról (San Sebastian, 1989. május 26.) vagy a külföldi ítéletek végrehajtásáról (Hága, 1991. november 13.) szóló egyezmények. E körbe tartozik – s jelen munka szempontjából kiemelkedő jelentőségű – az Európai Közösségek pénzügyi érdekeinek védelméről szóló (1995. július 26.) egyezmény (PFI-egyezmény), illetve három jegyzőkönyve. A célok elérése azonban elképzelhetetlen volt egy erre rendelt szervezet megalakítása nélkül.²² A közös fellépés hatékonyságának növelése érdekében

21 Farkas Ákos: Az OIAF szerepe az EU csalások elleni fellépésben. In: Farkas Ákos (szerk.) (2005): i. m. 33. o. A magunk részéről úgy véljük azonban, hogy egy másik sajátos asszociációra is lehetőség van, amire az teremthet alapot, hogy az említett ülés Rómában tartott, talán egy kút közelében...

22 Nem új a külön ilyen célra felállítandó intézmény gondolata. Lásd Gellér Balázs József: A brit Súlyos Csalások Irodájának (Serious Fraud Office) felépítése és működése. Új Rendészeti Tanulmányok, 1997/1., 67–106. o.

hozták létre 1988-ban az UCLAF-ot²³, amelynek jogosítványait később a vámügyi, illetve a mezőgazdasági szektorra is kiterjesztették.²⁴ 1994-ben felállították a COCOLAF-ot, a csalások felderítésében és megelőzésében tanácsadói szerepet betöltő bizottságot, ellenőrzésre hivatott szervezetet.²⁵ Érzékelve az újabb próbatételeket – amelyeknek a kialakított keretek között az UCLAF nem tudott eleget tenni –, a döntéshozók²⁶ új szervezeti elképzelés mellett tették le a garast, és e koncepciónak mérföldköve volt az OLAF.²⁷ Tekintettel arra, hogy jelen munka kereteit jelentősen meghaladná a család elleni fellépés közösségi szervezetrendszerének áttekintése, ezért a továbbiakban a közösség sérelmére elkövetett család szempontjából jelentős anyagi jogi vonatkozású dokumentumokra kívánunk koncentrálni.²⁸

A közösség pénzügyi érdekei ellen elkövetett család

Az EU pénzügyeinek szabályszerű működését sértő magatartások elleni együttes fellépés nélkülözhetetlen. E kézenfekvőnek tűnő tényt már az első pillér keretében is elismerték a tagállamok, az Európai Közösségek Alapító Szerződése egyértelműen utal ugyanis a család elleni küzdelemre: „A Közösség és a tagállamok küzdenek a család és a Közösség pénzügyi érdekeit sértő minden egyéb jogellenes tevékenység ellen az e cikknek megfelelően meghozandó olyan intézkedésekkel, amelyeknek elrettentő hatásuk van és hathatós védelmet nyújtanak a tagállamokban.”²⁹ Ezen túl – ugyanez a cikk – meghatározza azt is, hogy milyen jogi konstrukcióban lehetséges e területen a jogalkotás.

Előrelépést jelentett a tanács 1994. december 6-i határozata, amelyben deklarálta, hogy a büntetőjog eszközeit is be kell vetni a közösség pénzügyi érdekeit sértő magatartások ellen, és a tagállami büntetőjogi normák egységesítésére közös stratégiát kell megalkotni.³⁰ Ennek nyomán született meg az Európai Tanács 1994. június 12-i határozata a közösség pénzügyi érdekeinek védelméről, amelyik előremutató elképzeléseket fogalmazott meg a büntetőjogi jogközelítést illetően.³¹

23 Csalások Elleni Koordinációs Egység.

24 Karsai Krisztina: Mozaikkép a közösségi pénzügyi érdekek büntetőjogi védelméről, *Európai Jog*, 2002/5., 14. o.

25 Farkas Ákos: A büntetőjogi együttműködés sajátosságai az Európai Unióban. *Jogtudományi Közlöny*, 1999/9. 388. o.

26 Takács Tibor: Az Európai Közösségek pénzügyi érdekeit sértő cselekmények elleni fellépés. *Magyar Jog*, 2003/1., 44–56. o.

27 Európai Csalás Elleni Hivatal. Lásd: Az Európai Csaláselleni Hivatal [OLAF] létrehozásáról szóló, 1999. április 28-i 1999/352/EK, ESZAK, Euratom bizottsági határozat. OJ L 136. 1999. 05. 31.

28 A szervezeti változásokhoz lásd Farkas Ákos (2005): i. m. 19–28. o.

29 280. cikk.

30 OJ C 355 1994. 12. 14.

31 Farkas Ákos (1999): i. m. 388. o.

Kiemelt jelentőségű egy 1995-re datálható közösségi jogi vívmány, a tanács 2988/95/EK, Euratom-rendelete az Európai Közösségek pénzügyi érdekeinek védelméről (PFI-rendelet).³² E rendelet – mint említettük – kiemelt jelentőségű ugyan, a pénzügyi érdekek védelmének határát azonban a közigazgatási jogi szankciók oldaláról közelíti meg, és nem határoz meg büntetőjogi eszközöket a probléma megoldása érdekében. A rendelet preambulumban utal ugyan a csalás hangsúlyos szerepére, de nem kizárólag a hazai büntetőjogi értelemben vett csalás³³ értendő rajta, hanem annál tágabb kör, a norma ugyanis a szabálytalanság kifejezést használja helyette.³⁴

Kifejezetten büntetőjogi orientációjú jogforrás – és ezért feltétlenül indokoltnak tartjuk részletesebben bemutatni főbb jellemzőit – az Európai Közösségek pénzügyi érdekeinek védelméről szóló 1995. július 26-i egyezmény (PFI-egyezmény)³⁵ és három jegyzőkönyve.³⁶ Maga az egyezmény a közösség sérelmére elkövetett csalásról és annak néhány eljárásjogi vetületéről rendelkezik, a jegyzőkönyvek pedig a vesztegetést, az egyezmény Európai Közösségek Bírósága általi, előzetes döntéshozatal révén történő értelmezését és a pénzmosást, továbbá a jogi személyek büntetőjogi felelősségét érintik. Hazánkban az Országgyűlés a 2009. évi CLIX. törvénnyel rendelkezett az egyezmény, illetve jegyzőkönyveinek, kihirdetéséről.³⁷

Az egyezmény megalkotása során a szerződő felek kifejezetten rögzítették abbéli meggyőződésüket, hogy az Európai Közösség pénzügyi érdekeinek védelme szükségessé teszi az ezeket az érdekeket sértő csalás büntetőjogi üldözését, és e célból megköveteli egy egységes fogalom meghatározás bevezetését.³⁸ Úgy véljük, hogy e tény kifejezetten hasznos és elismerésre méltó. Gondoljunk csak arra, hogy a közösségi jogalkotási munkálatokban részt vevők és maguk az ezt inspiráló politikusok hány ország képviselői közül kerülnek ki. Ez már önmagában is predestinálja az e területen folyó munkálatokat arra, hogy egy sokszínű nyelvi közeg-

32 OJ L 312. 1995. 12. 23.

33 Btk. 318. § (1) bekezdés.

34 „Szabálytalanság a közösségi jog valamely rendelkezésének egy gazdasági szereplő általi, annak cselekménye vagy mulasztása útján történő megsértése, amelynek eredményeként a Közösségek általános költségvetése vagy a Közösségek által kezelt költségvetések kárt szenvednek vagy szenvednének, akár közvetlenül a Közösségek nevében beszedett saját forrásokból származó bevétel csökkenése vagy kiesése révén, akár indokolatlan kiadási tételek miatt.” 1. cikk (2) bekezdés.

35 OJ L 316. 1995. 11. 27.

36 OJ C 313. 1996. 10. 23.; OJ C 151. 1997. 05. 20.; OJ C 221. 1997. 07. 19.

37 A magyar mulasztás lehetséges okairól lásd Farkas, Ákos: *Why Delays the Ratification of the PFI Convention in Hungary?* *Eucrium*, 1–2/2007, pp. 55–57.

38 A tartalmi sokszínűségről lásd Gerhard Dannecker: *Strafrechtlicher Schutz der Finanzinteressen der Europäischen Gemeinschaft gegen Täuschung*. *Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft*, Jan 1996, S. 577–608.

ben történjen a közös gondolkodás. E nyelvi háttér azonban önmagában nem feltétlenül jelentene nehézséget, ám érvényesül mellette egy másik hatás is, ez pedig az eltérő jogi háttérből ered. A gyakran együtt emlegetett Ausztria és Németország viszonyában is – természetesen a hasonlóságot elismerve – megállapítható, hogy nem ritka a jogi szabályozás eltérése. Önmagában e körülmény nem feltétlenül lenne gond, az azonban már annál inkább, hogy – s ez igaz az Európai Unióra is – e jogi differenciáltság mögött terminológiai különbözőség is meghúzódik, ami azt jelenti, hogy hiába használják ugyanazon a nyelven ugyanazt a kifejezést, a mögöttes tartalom eltérő lesz, hiszen mindenki saját jogi kultúráját hozta magával a közös erőfeszítésekhez, és ugyanazt a kifejezést más tartalommal tölti(het) meg az egyik s a másik tagállam jogi gondolkodása. A közös tartalom kialakítása nélkül hiábavaló lesz minden munka, mivel – a szó lehető legszorosabb értelmében – közös nyelvet kell beszélnünk ahhoz, hogy előrelépést és eredményt érjünk el. A jogi – s ez természetesen igaz a büntetőjogra is – terminológia koherenciája nélkül az Európai Unió Bábel tornyához hasonlíthat. Ezért is üdvözlendő, hogy e tényt nemcsak hogy felismerték, hanem kifejezetten deklarálták az egyezmény részes felei.

Az egyezmény vonatkozásában használt csalás-fogalmat két szempontból definiálták: egyfelől a bevételeket, másfelől a kiadásokat érintő csalárd magatartások aspektusából.

A kiadások tekintetében csalásnak minősülnek a következő szándékos tevésssel vagy mulasztással megvalósított magatartások:

- olyan hamis, helytelen³⁹ vagy hiányos nyilatkozatok vagy dokumentumok felhasználása vagy előterjesztése, amelyek következménye az Európai Közösségek általános költségvetéséből vagy az Európai Közösségek kezelésében lévő, illetve az Európai Közösségek nevében kezelt költségvetésekből biztosított pénzeszközök jogtalan megszerzése vagy visszatartása,
- információ elhallgatása és ezzel egy konkrét kötelezettség megszegése, az előbbiekkal megegyező következményekkel,
- az ilyen pénzeszközök nem az eredetileg megjelölt és a döntés alapjául szolgáló célokra történő jogellenes felhasználása.⁴⁰

39 A magyar fordítás a „helytelen” kifejezést választotta, a német nyelvű szöveg azonban az „unrichtig”, az angol nyelvű pedig az „incorrect” fordulatot tartalmazza. Úgy véljük, hogy célszerűbb lenne a magyar büntetőjogi terminológiában ismertebb „valótlan” kifejezést alkalmazni. A tudományban van más alternatíva is: „hamisított”. Tóth Mihály: *Gazdasági bűnözés és bűncselekmények*. KJK-Kerszöv, Budapest, 2002, 452. o.

40 PFI-egyezmény 1. cikk (1) bekezdés a) pont.

A bevételek tekintetében csalásnak minősülnek a következő szándékos tevással vagy mulasztással megvalósított magatartások:

- olyan hamis, helytelen⁴¹ vagy hiányos nyilatkozatok vagy dokumentumok felhasználása vagy előterjesztése, amelyek következménye az Európai Közösségek általános költségvetése vagy az Európai Közösségek kezelésében lévő, illetve az Európai Közösségek nevében kezelt költségvetés forrásainak jogtalan csökkentése,
- információ elhallgatása és ezzel egy konkrét kötelezettség megszegése, az előbbiekkal megegyező következményekkel,
- a jogszerűen szerzett haszon jogellenes felhasználása, az előbbiekkal megegyező következményekkel.

Az előbbiekhöz kapcsolódóan a felek kötelezettséget vállaltak arra, hogy az említett nyilatkozatok, illetve dokumentumok tekintetében büntetni rendelik a részesi, illetve az előkészületi jellegű magatartásokat is.⁴² Megjegyzendő, hogy kizárólag pénzeszközökre⁴³ követhető el a cselekmény, és az EU-forrásból származó eszközökre történő elkövetés már kívül esik az egyezmény hatókörén, még akkor is, ha azt például az EU által üzemeltetett gépkocsi csalárd megszerzésével valószínűsítjük meg, mindazonáltal a bizottság által működtetett büfé eladóját megtévesztő csaló elkövetheti az európai csalást.

Az egyezmény anyagi jogi részéhez kapcsolódik még az alkalmazandó szankció természetére vonatkozó szabályozás, amelynek értelmében minden tagállam megteszi a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy az 1. cikkben említett magatartást, valamint az 1. cikk (1) bekezdésében említett magatartásban való részvételt, felbujtást vagy ilyen magatartás kísérletét hatékony, arányos és visszatartó erejű szankciókkal büntesse. Igaz ez a család súlyos eseteire is, ahol legalább kiadatást megalapozó szabadságvesztéssel járó büntetést kell meghatározni. Súlyosnak minősül az a család, ahol az elkövetési érték eléri vagy meghaladja az egyes tagállamok által meghatározott minimális összeget. A minimális összeg nem lehet magasabb ötvenezer ECU-nél.⁴⁴ Kisebb csalásoknál azonban, ahol az összérték kevesebb, mint négyezer ECU, és a hatályos jogszabályok értelmében súlyosító körülmények nem merülnek fel, egy tagállam a 2. cikk (1) bekezdésben említettektől eltérő szankciókat is megállapíthat.

41 Ez esetben is irányadó a bevételi oldal hasonló tényállási eleméhez fűzött magyarázat.

42 PFI-egyezmény 1. cikk (3) bekezdés.

43 Ez következik az egyezmény szövegéből.

44 A pénznem megjelölése nem elírás. Az egyezmény szövege valóban ECU-ben adja meg a minimális összeget. Lásd a 2. cikket.

A definíció látszólag kitágítja ugyan a csalás hazai dogmatika szerinti fogalmi-ságát, valójában viszont nincs erről szó, hiszen számos tényállási elemet illetően szűkítést vezet be (sértett, elkövetési magatartás, elkövetési mód). Elmondható, hogy az egyezmény is az intenzív jogalkotás terméke, s mint a kérdés áttekintésekor vázolt állomásokat érintve láthattuk: e folyamatnak koránt sincs vége, s talán ez az európai büntetőjog fejlődésének motorja.⁴⁵ Az egyezmény a korábbi tagok relációjában 2002. október 17-én hatályba lépett, míg a később csatlakozók esetében értelemszerűen ez az időpont későbbre tehető. Úgy tűnik tehát, hogy az EU jelentős előrelépést tett saját pénzügyi érdekeinek büntetőjogi védelme irányába, ezek után az lehet a kérdés, hogy milyen irányt vesz e folyamat, merthogy folytatódik, afelől nem lehet kétségünk.⁴⁶

Az egyezmény elfogadása után, neves büntetőjogászok közreműködésével készült el egy új távlatokat megnyitó, a *Corpus Juris Europae* nevet viselő dokumentum.⁴⁷ A tervezet az unió pénzügyi érdekeinek hatékony büntetőjogi védelmére összpontosít, anyagi és eljárásjogi rendelkezéseket egyaránt tartalmaz.⁴⁸ A tényállások között szerepel az európai közösség költségvetését károsító csalás büntette, amely akár gondatlanul is elkövethető.⁴⁹ 2000-ben sor került a *Corpus Juris* felülvizsgálatára is⁵⁰, ebben érzékelhető volt a fejlődés, ami a közösségi pénzügyek csalárd befolyásolására vonatkozó magatartásokat illeti, hiszen például nem általában az EU pénzeszközeiről rendelkezik, hanem leszűkíti az elkövetési tárgyakat a támogatás jellegű pénzeszközökre megvalósított csalásokra.⁵¹ Bár sem az 1997-es, sem a 2000-es változat nem minősül jogszabálynak, a jogfejlődés szempontjából mindenképpen figyelemre méltó koncepciónak tekintendő.⁵²

45 Bernd Hecker: i. m. 521. o.

46 Martin Wasmeier: Stand und Perspektiven des EU-Strafrechts. Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft, Aug 2004, S. 320–325.

47 Lévai Ilona: Corpus Juris Europae. Európai büntetőjog és ügyészség az EU pénzügyi érdekei védelmére? Európai Tükör, 1998/4., 65–91. o.

48 Nagy Ferenc: Az európai büntetőjog fejlődési irányairól és jogállami alapjairól. Európai Jog, 2002/4., 3. o.

49 A hazai dogmatikához szokott szemlélő érdeklődve szembesül a csalás gondatlan alakzatával, hiszen a magyar törvény a célzatos jelleg miatt egyenes szándékot követel meg bűnösségi formaként.

50 Corpus Juris Florenz vagy Corpus Juris Florence.

51 1. cikk.

52 Feltétlenül megjegyzendő, hogy továbbra is megmaradt a csalás gondatlan alakzatának büntetendősége, azonban, míg az angol változatban a „fraud” kifejezés figyelhető meg, addig a német fordításban vélhetően érzett valamilyen indítást a fordító arra, hogy a német büntető törvénykönyvben használatos „Betrug” helyett a hasonló tartalmú, de – a gondatlan elkövetés miatt – a tagállami dogmatikát mégsem áttörő „Betrügerei” fordulatot használta. Természetesen az sem kizárt, hogy semmilyen tudatos oka nem volt az ilyen történő fordításnak.

Rendkívül perspektívikus és a tudományban sokszor említett előrelépési lehetőség lehet az európai ügyészség⁵³ intézményének kialakítása.⁵⁴ E terv – amely értelem-szerűen nem kizárólag az EU érdekeit érintő családokra koncentrál, de legfontosabb feladata talán e téren lenne – még nem nyert végleges jogi köntöst, ezért feladat, illetve hatásköre sem teljesen tisztázott, annyi azonban bizonyosnak tűnik, hogy az európai ügyész intézményéért küzdők kívánsága előbb-utóbb meghallgatásra talál.⁵⁵ Csupán megemlíjük, hogy nem teljesen kritikamentes e dokumentum sem.⁵⁶

Egy tagállami variáció – a magyar megoldás

Hazánk – hasonlóan az unió többi tagjához – kötelezettséget vállalt arra, hogy belső normáit hozzáigazítja az egyezményben foglalt célkitűzésekhez. Az egyez-ménynek való megfelelés többféleképpen történhet. Magyarország azt a megoldást választotta, hogy a büntető törvénykönyvben külön tényállás megalkotásával tesz eleget az egyezménynek.⁵⁷ A bűncselekmény címét (Az Európai Közösségek pénzügyi érdekeinek megsértése) és szövegét a 2001. évi CXLI. törvény iktatta be, 2002. április 1-jén.⁵⁸ A tényállás címe már abban is kialakítható egyfajta belső dog-matikai alapállást, aki nem foglalkozik mélyrehatóan az EU szabályozásával, és azt a képzetet keltheti, hogy a közösségi pénzügyeket kizárólag büntetőjogi esz-közökkel védik, holott ez – mint erre korábban utaltunk – koránt sincs így.

A cselekmény jogi tárgyaként a közösség költségvetésének szabályszerű fel-használásához fűződő társadalmi érdek jelölhető meg. Csupán utalni kívánunk ar-ra, hogy a magyar jogalkotó a tényállás hatálybaléptetésével nem várt a csatlako-zásunkig, már előtte pónalizálta e cselekményi kört. Ennek talán az is magyarázata, hogy több olyan – előcsatlakozási jellegű – pénzalap is nyitva állt a tagjelöltek szá-mára, amelyeken keresztül a közösségi költségvetés károsítható volt.⁵⁹

Tekintve, hogy új keletű tényállásról van szó, ki kell térnünk annak törvénybeli el-helyezkedésére, illetve ennek indokaira. A bűncselekményt a gazdasági fejezetbe,

53 A kérdést újragondolja az úgynevezett Zöld könyv: Green Paper on criminal-law protection of the financial interests of the Community and the establishment of a European Prosecutor, Brussels, 11. 12. 2001, COM(2001) 715 final.

54 Részletesen lásd Farkas Ákos (2005): i. m. 28–33. o.

55 Huddák Anita: Az európai ügyész szerepe a Közösség pénzügyi érdekeinek védelmében. *Ügyészek Lapja*, 2008/1., 73–74. o.; 2008/3., 83–88 o.; 2008/4., 101–114. o.

56 Hecker Bernd: i. m. 538–540. o.

57 Erre egyébként az alkotmány alapján is kötelezettsége van [7. § (1) bekezdés].

58 Sajnálatos, hogy a törvény indokolása – lassan elmondhatjuk, hogy megszokott módon – semmilyen infor-mációval sem szolgál annak érdekében, hogy a jogalkotó új tényállásra vonatkozó szakmai hitvallását megis-merhessük.

59 Tóth Mihály: i. m. 452. o.

nem pedig a vagyon elleni deliktumok közé illesztette be a jogalkotó. Nyilvánvaló, hogy a büntetőjogi felelősség szempontjából semmi jelentősége az elhelyezésnek, de jól kifejezi a jogalkotó viszonyulását a kérdéshez, így látható, hogy a klaszszikus vagyon elleni csalásból hogyan lesz – legalábbis európai dimenzióban – gazdasági bűncselekmény. Az itt történt elhelyezés ténye alapján azt mondhatjuk, hogy nem a vagyon elleni irányultságot vélte erőteljesebbnek a magyar jogalkotó, hanem azt, hogy a cselekménnyel a gazdálkodás rendjét sérti az elkövető. Ezt akár el is fogadhatjuk magyarázatnak, az azonban már végképp rejtély, hogy miért a Vegyes rendelkezések (IV. cím) közé került a tényállás.

A tényállás két irányban védi a közös büdzsét: egyfelől a bevételi, másfelől a kiadási oldal büntetőjogi védelmére irányul.⁶⁰ Tipikusnak tekinthető a kiadási oldal „sérelmére” történő elkövetés, e körben ugyanis erős versengés folyik a gazdasági élet szereplői között az EU forrásaiért, sokan pedig annak csalárd módon történő megszerzésétől sem riadnak vissza.⁶¹ A bevételi oldal vonatkozásában viszont a privát szféra szereplőinek valószínűleg – bár kizárni őket sem lehet e körből – kisebb szerep jut, és itt kaphat különös hangsúlyt az állami szolgálatban lévők⁶² büntetőjogi felelőssége. Elsődlegesen ők tudják az EU bevételi oldalát negatívan érintő módon befolyásolni, hiszen az főként a tagállamok hozzájárulásaiból tevődik ki, ezért léphetnek fel elkövetőként nagyobb eséllyel azok az állami alkalmazottak, akik előkészítik az EU számára azokat a magyar dokumentumokat, amelyből megállapítható a magyar állam hozzájárulásának mértéke. E dokumentumok meghamisítása pedig már kimeríti a tényállást. Továbbgondolva a kérdést, felmerülhet, hogy hány tényállással is konkurálhat a deliktum, és van-e lehetőség azokkal a halmazatban történő értékelésre.⁶³

E ponton kell kitérnünk azonban egy másik problémára is. A tényállás gyakorlati alkalmazását jelentős mértékben nehezíti az a körülmény, hogy gyakran nem lehetséges annak megállapítása, hogy az adott pénzeszköz költségvetési színezetű-e, vagy sem. Napjainkban – és ez a kiadási oldalra igaz – sok pályázatnál nem lehet megállapítani, hogy EU-forrású-e, vagy pedig nemzeti. Szintén problémás a társfinanszírozással megvalósuló pályázatok köre, mivel nem minden esetben lehet megállapítani a közösségi finanszírozás arányát, ez pedig kihat a büntetőjogi felelősségre.

⁶⁰ Mátyás Imre: Bűnügyi együttműködés az Európai Unióban, különös tekintettel az Unió pénzügyi érdekeit sértő bűncselekményekre. *Publicaciones Universitatis Miskolcensis Sectio Juridica et Politica*, Tomus XVII., 2000, 135–158. o.

⁶¹ Gula József: Az EK pénzügyi érdekeinek megsértése. *Cég és Jog*, 2002/6., 44. o.

⁶² Ez a kör nem feltétlenül azonos a hivatalos személyek körével.

⁶³ A halmazati kérdésekhez lásd Miskolczi Barna: Mulasztás? Tűnődés a Btk. 314 §-a (1) bekezdésének b) pontja körül. *Ügyészek Lapja*, 2007/1., 33–37. o.

A deliktum elkövetési magatartásait – hasonlóan, bár nem teljesen megegyezően a PFI-egyezménnyel – az (1) és a (2) bekezdés sorolja fel. Feltétlenül említésre méltó, hogy az egyezményhez képest eltérő fogalmat épít be a tényállásba a törvényhozó, hiszen nem „helytelen” kifejezést használ, hanem „hamisított”-at, ami nyilvánvaló, hogy már egyfajta sajátos transzformáció is a magyar dogmatikai gondolkodás részéről; erre az egyezmény kapcsán már utaltunk.

A 314. § (1) bekezdésében meghatározott cselekmények beilleszthetőnek tűnnek akár a csalás, akár a jogosulatlan gazdasági előny megszerzése tényállásába is, esetleg új bekezdés beiktatásával, kiküszöbölve természetesen a csalás céltalossággal adódó ellentmondásokat. E tekintetben sajátos a 314. § szabályozása a csaláshoz képest, mivel itt nem tényállási elem a hasznoszerzési célzat, ám ezt véljük tipikusnak, hiszen mi másért fejtené ki az elkövető a tényállásban meghatározott tevékenységet, ha nem azért, hogy abból akár neki, akár harmadik személynek haszna származzon. Csekély gyakorlati jelentőségűnek véljük azt az esetkört, amikor pusztán az EK számára történő károkozási szándékkal valósítják meg az (1) bekezdésben körülírt magatartásokat. A problémát ott érezzük, hogy a jogalkotó olyan tényállást alkotott, amely meglévő és kiforrott gyakorlattal jellemezhető bűncselekmények számára (csalás, okirattal kapcsolatos bűncselekmények stb.) teremt konkurenciát anélkül, hogy erre reális indok lenne, s ezáltal elhatárolási problémákat generál.

Az említettek túlmenően más gyakorlati jelentőségű nehézség is felmerülhet az Európai Közösségek pénzügyi érdekeinek megsértésével kapcsolatban. A normaszövegben szerepel „a valótlan tartalmú, hamis vagy hamisított okirat” felhasználásával történő elkövetés. E fordulat szintén okozhat elhatárolási problémát, mivel – a törvény nyelvtani értelmezéséből kiindulva – az okirattal kapcsolatos bűncselekmények szintén vetélytársat jelenthetnek. Bár első pillantásra úgy tűnhet, hogy az előbbi magatartások büntetlen eszközcselekményként is értékelhetők, de az is elképzelhető, hogy önálló, halmazatban értékelendő cselekményként kerüljön sor az elkövetés során, okirattal kapcsolatban megvalósított magatartások megállapítására. E megoldás egyébiránt szinkronban lenne a csalás vonatkozásában kialakult bírói gyakorlattal, amely a csalás mellett például megállapíthatónak véli az okirat-hamisítási deliktumokat is.⁶⁴

Az első bekezdés előrehozza a büntetőjogi védelem határát, hiszen egy alapvetően polgári jogi jellegű kötelmi igényhez (kártérítés) rendel büntetőjogi háttérrel. Ez az álláspont egyúttal alkotmányossági aggályokat is felvet, hiszen egy „hétköznapi” károkozás esetén nem áll a károsult rendelkezésére ilyen büntetőjogi védelem. Az alkotmány 9. § (1) bekezdésében rögzített tulajdoni formák egyenlő vé-

⁶⁴ Például BH, 1986/49.

delmére vonatkozó rendelkezés feltétlenül irányadó, kérdés, hogy figyelmen kívül hagyta-e a kodifikátor e szakaszt. A tényállás beiktatásával úgy tűnik, hogy az EK sérelmére történő károkozás kiemelt – jelen esetben büntetőjogi – védelemben részesül, ami a tulajdoni formák megkülönböztetését tükrözheti. Az előbbieken túlmenően részben átfedés figyelhető meg a 288. § (2) bekezdésének második fordulata és a 314. § (1) bekezdésében írt elkövetési magatartások között (csupán „az előírt tájékoztatási kötelezettségének nem vagy megtevésére alkalmas módon hiányosan tesz eleget” fordulat jelent újdonságot a 314. §-ban).

A 314. § (2) bekezdés a) pontja tartalmilag lényegében megegyezik a 288. § (2) bekezdésével, ám megjegyzendő, hogy a 314. § említett rendelkezése már önmagában a céltól való eltérő felhasználást is büntetni rendeli, míg a 288. § csupán akkor helyez szankciót kilátásba, ha az elkövető az ebből eredő visszafizetési kötelezettségének nem tesz eleget. Indokolatlannak véljük a két szabályozás közti különbségtételt. Jogpolitikai döntés kérdése, hogy hol húzzuk meg a büntetőjogi védelem határát a támogatásokkal történő visszaélés vonatkozásában, de annak a határnak minden támogatás vonatkozásában konzekvensen ugyanott kell meghúznia lennie. A jelenlegi helyzetben arról van szó, hogy a nemzeti forrásból származó, céltól eltérő felhasználás esetén [288. § (2) bekezdés] csak akkor kell felelősségre vonástól tartania az elkövetőnek, ha nem fizeti vissza a támogatást, illetve annak a céltól eltérően használt részét, míg az EU költségvetéséből származó forrás esetén már a rendelkezésétől eltérő felhasználással megvalósul a bűncselekmény. A nemzeti forrásokat illetően tehát egyértelműen szűkebb a büntetőjogi védelem köre.

Egy sajátos alanyi kört határoz meg a (3) bekezdés, mivel az (1) bekezdés szerint büntetendő a gazdálkodó szervezet vezetője, ellenőrzésre vagy felügyeletre feljogosított tagja vagy dolgozója, ha az (1)–(2) bekezdésben írt bűncselekményt a gazdálkodó szervezet tagja vagy dolgozója a gazdálkodó szervezet érdekében követi el, és a felügyeleti vagy az ellenőrzési kötelezettségének teljesítése a bűncselekmény elkövetését megakadályozhatta volna.

A (4) bekezdés (is) sajátos problémákat vet fel. Első pillantásra kérdőn vonhatjuk fel szemöldökünket: gondatlan csalás? Azt hihetnénk, hogy sajátos „dogmatikai traumát” kénytelen elviselni a csalás célzatos jellegéből adódó egyenes szándékkal történő elkövetéshez szokott érdeklődő. Van azonban olyan magatartás, amely csak a 314. § alapján büntetendő – a csalás tényállását tehát nem meríti ki –, és elképzelhető a gondatlan alakzat megvalósulása is.⁶⁵ Ebben az esetben tulajdon-

⁶⁵ Csak abban az esetben, ha a gazdálkodó szervezet vezetője, ellenőrzésre vagy felügyeletre feljogosított tagja vagy dolgozója az (1)–(2) bekezdésben írt bűncselekményt a gazdálkodó szervezet érdekében követi el, és a felügyeleti vagy az ellenőrzési kötelezettségének teljesítése a bűncselekmény elkövetését megakadályozhatta volna.

képpen az ellenőrzési kötelezettség gondatlan megszegéséről van szó, amely nagy gondatlansággal tipikusan megvalósíthatónak tűnik.⁶⁶

Mindezeket túl elgondolkodtató – és a PFI-egyezményre sincs figyelemmel – a magyar szabályozás, mivel semmilyen jelentőséget nem tulajdonít az elkövetési érték nagyságának. Az egyezmény ugyanis az ötvenezer ECU-t meghaladó értékre történő elkövetés esetében rendelkezik annak szabadságvesztéssel történő fenyegetéséről⁶⁷, míg négyezer ECU alatti érték esetén akár büntetőjogon kívüli szankciókat is elegendőnek tart.⁶⁸ A magyar jogalkotó viszont előzékenyen a szándékos alakzat megállapítása – akár minimális értékű közösségi forrásra történő elkövetés – esetén öt évig terjedő szabadságvesztéssel fenyegeti az elkövetést. E szabályozás jogpolitikai indokai ismeretlenek előttünk, de úgy véljük, hogy nehezen védhetők, hiszen az egyezményből is tükröződik, hogy csekély értékű elkövetésnél indokolatlan, igazságtalan és aránytalan a szabadságvesztés alkalmazása, különösen ilyen tartamban – tehetjük hozzá a magyar norma ismeretében. Értelmen az érték szerinti differenciálás hiánya miatt is, mert hazánkban nem csupán a vagyoni elleni cselekményeknél, de még a gazdasági deliktumok esetében is – ahová e tényállást beiktatták – tipikus e különbözőség megléte.⁶⁹ Az említettek túlmenően csupán utalunk arra, hogy a büntető törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény hatálybalépéséről és végrehajtásáról szóló 1979. évi 5. törvényerejű rendelet (Btké.) 27. § (3) bekezdésének a) pontja szerint nem valósul meg bűncselekmény, ha „a jogosulatlan gazdasági előny megszerzését (288. §) százezer forintot meg nem haladó értékű támogatásra, vagy más gazdasági előnyre nézve követik el”. A normaszöveg szerint tehát még bűncselekménynek sem minősülnek e magatartások, nemhogy szabadságvesztéssel kellene büntetni. Hangsúlyozzuk azonban, hogy ez nem vonatkozik az Európai Közösségek pénzügyi érdekeinek megsértése tényállására.

Álláspontunk szerint a nevezett tényállás fenntartása – jelenlegi formájában – csupán pusztába kiáltott szó a magyar büntetőjogban. Meggyőződésünk, hogy a család, illetve a jogosulatlan gazdasági előny megszerzésének tényállása – elképzelhető, hogy némi kis korrekcióval ugyan, de – el tudta volna látni az Európai Közösségek pénzügyi érdekeinek megsértése nevű bűncselekmény által óvott, vagy óvni vélt jogi tárgy(ak) védelmét. E megfontolással egyébként elejét vennénk a 314. §-ban rögzített tényállást övező bizonytalanságnak, hiszen a család vonatkozásában kialakult gyakorlat alkalmazható lett volna, illetve lenne e cselekményi körre

66 Tóth Mihály: Gazdasági bűncselekmények egyszerű többséggel és számos kétséggel (1). Cég és Jog, 2002/9., 30–33. o.

67 2. cikk (1) bekezdés.

68 2. cikk (2) bekezdés.

69 Például 310., 310/A, 311. §.

is.⁷⁰ Annál is inkább indokolt lehet e felvetés, mert aligha hihető, hogy hazánkban 2009-ben csupán 46 ilyen bűncselekményt követtek el, míg jogosulatlan gazdasági előny megszerzése – ugyanebben az időszakban – 185 esetben történt.⁷¹ Talán magyarázatként szolgálhat, hogy bizonyára a jogalkalmazók számára is egyszerűbb a már jól ismert csalás vagy más bűncselekmények megállapítása az „új” tényállás helyett. Nem lehetne kérdés az sem, hogy megfelel-e a magyar jogrend az egyezménynek, s nem sértenék-e a vállalt nemzetközi jogi kötelezettségeinket, hiszen nem arra vállaltunk kötelezettséget, hogy új tényállást alkotunk, hanem arra, hogy az egyezményben rögzített magatartásokat büntetjük, ezt pedig megtehettük volna a hazánkban régóta jól funkcionáló tényállás(ok) alkalmazásával is.

IRODALOM

Albrecht, Hans-Jörg: A büntetőjog európaizálása és a belső biztonság Európában. *Belügyi Szemle*, 2000/3.

Bolyki Orsolya: Az Európai Unió pénzügyi érdekeit sértő bűncselekmények elleni jogintézmények és jogi eszközök. *Ügyészek Lapja*, 2003/6.

Dannecker, Gerhard: Strafrechtlicher Schutz der Finanzinteressen der Europäischen Gemeinschaft gegen Täuschung. *Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft*, Jan 1996

Erdős Éva: Az Európai Unió költségvetése. In: **Farkas Ákos (szerk.):** Az Európai Csalás Elleni Hivatal (OLAF) az Európai Unió büntügyi együttműködési rendszerében. KJK-Kerszöv, Budapest, 2005, 63–101. o.

Farkas Ákos: A büntetőjogi együttműködés sajátosságai az Európai Unióban. *Jogtudományi Közlöny*, 1999/9.

Farkas Ákos: Büntetőjogi együttműködés az Európai Unióban. Osiris Kiadó, Budapest, 2001

Farkas Ákos: Európai büntetőjog Amszterdam és Nizza után. *Európai Jog*, 2001/2.

Farkas Ákos: Az Európai Unió törekvései a büntetőjogi együttműködés (át)alakítására. In: **Lévay Miklós (szerk.):** Az Európai Unióhoz való csatlakozás kihívásai a bűnözés és más devianciák elleni fellépés területén. Bíbor Kiadó, Miskolc, 2004, 9–26. o. [Bűnügyi Tudományi Közlemények 7.]

Farkas Ákos: Az OLAF szerepe az EU csalások elleni fellépésben. In: **Farkas Ákos (szerk.) [2005]:** i. m. 33. o.

Farkas, Ákos: Why Delays the Ratification of the PFI Convention in Hungary? *Eucri*m, 1–2/2007.

Fromm, Ingo E.: Die Frage der Zulässigkeit der Einführung strafrechtlicher Verordnungen des Rates der EG zum Schutz der Finanzinteressen der Europäischen Gemeinschaft. *Eucri*m, 3–4/2006.

Gellér Balázs József: A brit Súlyos Csalások Irodájának (Serious Fraud Office) felépítése és működése. *Új Rendészeti Tanulmányok*, 1997/1.

Gula József: Az EK pénzügyi érdekeinek megsértése. *Cég és Jog*, 2002/6.

⁷⁰ Bár Tóth Mihály a kerettényállások vonatkozásában fogalmaz meg kritikát, ám úgy véljük, hogy lassan (?) a büntető törvénykönyv vonatkozásában is helytálló lehet a kritika a számos új tényállás vonatkozásában. Tóth Mihály: Adalékok a magyar „gazdasági büntetőjog” fejlődéstörténetéhez. *Belügyi Szemle*, 2000/6., 32. o. ⁷¹ <http://vam.gov.hu/viewBase.do?elementId=9996>

- Halász Zsolt:** Az Európai Unió pénzügyi érdekei védelmének jogi eszközei – a közösségi intézmények és a magyar szabályozás összefüggései. *Magyar Közigazgatás*, 2006/10.
- Hecker, Bernd:** *Europäisches Strafrecht*. Springer, Berlin-Heidelberg, 2007
- Hudák Anita:** Az európai ügyész szerepe a Közösség pénzügyi érdekeinek védelmében. *Ügyészeti Lapja*, 2008/1., 73–74. o.; 2008/3., 83–88 o.; 2008/4., 101–114. o.
- Jakab András:** A szuverenitás fogalmához kapcsolódó kompromisszumos stratégiák, különös tekintettel az európai integrációra. *Európai Jog*, 2006/2.
- Karsai Krisztina:** Mozaikkép a közösségi pénzügyi érdekek büntetőjogi védelméről. *Európai Jog*, 2002/5.
- Karsai Krisztina:** Az európai büntetőjogi integráció alapkérdései. KJK-Kerszöv, Budapest, 2004
- Karsai Krisztina:** Az Európai Bíróság büntetőjogi ítélkezése. JatePress, Szeged, 2007, 53. o.
- Klip, André:** *European Criminal Law*. Intersentia, Antwerpen, 2009
- Kuhl, Lothar – Killmann, Bernd-Roland:** The Community Competence for a Directive on Criminal Law Protection of the Financial Interests. *Eucrim*, 3–4/2006.
- Lévai Ilona:** Corpus Juris Europae. Európai büntetőjog és ügyészség az EU pénzügyi érdekei védelmére? *Európai Tükör*, 1998/4.
- Liget Katalin:** Az Európai Közösség büntetőjoga. *Állam- és Jogtudomány*, 1998/3–4.
- Mátyás Imre:** Bűnügyi együttműködés az Európai Unióban, különös tekintettel az Unió pénzügyi érdekeit sértő bűncselekményekre. *Publicationes Universitatis Miskolcensis Sectio Juridica et Politica*, Tomus XVII., 2000, 135–158. o.
- Miskolczi Barna:** Mulasztás? Tűnődés a Btk. 314 §-a (1) bekezdésének b) pontja körül. *Ügyészeti Lapja*, 2007/1.
- Nagy Ferenc:** Az európai büntetőjog fejlődési irányairól és jogállami alapjairól. *Európai Jog*, 2002/4.
- Szabadfalvi József:** Nemzetállam. Nemzetállam és szuverenitás. In: **Takács Péter (szerk.):** *Államelmélet*. Bíbor Kiadó, Miskolc, 1997, 125–140. o.
- Szalayné Sándor Erzsébet:** A büntetőjogi hatalom megítélése az Európai Bíróság gyakorlatában: az uniós, a közösségi és a tagállami hatáskörök versengése. *Belügyi Szemle*, 2004/5., 27–35.
- Takács Tibor:** Az Európai Közösségek pénzügyi érdekeit sértő cselekmények elleni fellépés. *Magyar Jog*, 2003/1., 44–56. o.
- Tóth Mihály:** Adalékok a magyar „gazdasági büntetőjog” fejlődéstörténetéhez. *Belügyi Szemle*, 2000/6., 32. o.
- Tóth Mihály:** Gazdasági bűncselekmények egyszerű többséggel és számos kétséggel (1). *Cég és Jog*, 2002/9.
- Tóth Mihály:** *Gazdasági bűnözés és bűncselekmények*. KJK-Kerszöv, Budapest, 2002
- Valki László:** Az Európai Unióhoz csatlakozó államok szuverenitása. *Európai Tükör*, 1997/3.
- Valki László:** Az Európai Unióhoz csatlakozó Magyarország szuverenitása. *Magyar Tudomány*, 1999/8.
- Vervaele, John A. E.:** The European Community and Harmonization of the Criminal Law Enforcement of Community Policy. *Eucrim*, 3–4/2006.
- Wasmeier, Martin:** Stand und Perspektiven des EU-Strafrechts. *Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft*, Aug 2004, 5